

Nr 124.

Av herrar **Lindström** och **Sandegård**, *angående upphävande eller revision av lagen om straff för ämbetsbrott av präst.*

Om präst i svenska kyrkan begår ämbetsbrott, lagföres och dömes han för detta icke enligt den allmänna lagen om straff för ämbetsbrott utan enligt lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst, som sålunda utgör en speciell strafflag för denna ämbetskår. Till denna i och för sig orimliga ordning kommer, att denna speciella strafflag på väsentliga punkter icke står i överensstämmelse med nutida rättsuppfattning. Ett illustrativt exempel härpå utgör det riksbekanta »Glimåkrafallet», där komkapitlet i Lund efter en kuriös angivelse från två församlingsmedlemmar dömde kyrkoherden, fil. kandidaten Torsten Lundberg i Glimåkra till varning för avvikelser från fastställda ritual i svenska kyrkans handbok. Domen var enhälligt. Handlingarna i detta mål bifogas motionen.

För denna upprörande dom återopades lagen om straff för ämbetsbrott av präst, §§ 1 och 10. § 1 lyder: »Präst, som på annat sätt än förut är sagt, bryter uppsåtligen mot sin ämbetsplikt eller visar vårdslöshet, oförstånd eller oskicklighet i sitt ämbete, dömes till varning, mistning av ämbetet på viss tid eller avsättning.» § 10, som handlar om dubbla förbrytelser, lyder: »Vardder präst under en lagföring förvunnen att hava gjort sig skyldig till straff efter denna lag för flera förbrytelser: är straffet å endera förbrytelsen svårare än å annan, då skall det svåraste straffet ådömas; är vardera förbrytelsen belagd med samma straff varde det straff ådömt. I båda dessa fall skall förbrytelse, för vilken särskilt straff icke ådömes, betraktas såsom försvårande omständighet. Har präst blivit för en eller flera förbrytelser dömd till straff efter denna lag, och varder han sedermera, innan straffet blivit till fullt verkställt, övertygad om annan förbrytelse, som bör straffas efter denna lag, då skall, utan hinder av förra utslaget, straffet för förbrytelserna samfällt ådömas enligt de grunder, som förut i denna § äro stadgade.»

Kyrkoherden i Glimåkra har sålunda av Lunds domkapitel dömts för dubbla förbrytelser. Då domkapitlet i sitt utslag icke med ett ord omnämner, att anmälan avsåg ej blott avvikelser från handbokens ritual utan också villfarelse i läran, torde man få draga den slutsatsen, att domkapitlet betraktat kyrkoherdens upprepade avvikelser från ritualen såsom flera förbrytelser. Av kyrkoherden Lundbergs förklaring och inlagor till biskop och domkapitel framgår, att han handlat efter noggrann prövning och driven av sitt samvete och sin personliga övertygelse, vilken han grundar på lydnad för Jesu bud. Det synes oss oförklarligt, hur ett så motiverat handlande i detta fall av ett domkapitel skall böra anses falla under rubrikerna »vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i sitt ämbete». Skulle

det vara mindre vårdslöst, försumligt, oförståndigt eller oskickligt att utan eftertanke vid gudstjänst och kyrkliga förrättningar rabbla upp de ord, som betecknas såsom fastställda ritual? Skall en insiktsfull och from människas — låt vara präst — personliga övertygelse betyda mindre än ett slaviskt efterföljande av en kyrkohandboks ord? Kan prästidealet kanske tänkas vara en robot, en ritualautomat, som låter kyrka och handbok tänka och tala i sitt ställe? Kyrkoherden Lundberg är en 66 års man. Till sin religiösa tankevärld lär han höra hemma i Sveriges Religiösa Reformförbund, i vars styrelse han är suppleant. Det vitsordas från vederhäftigt håll, att han har en lång och hedrande tjänst i kyrkan bakom sig, och att han utövar en med förtroende omfattad verksamhet i sin församling. Till och med hans anklagare ha endast goda ord om sin »käre» kyrkoherde personligen. De ha tydligtvis trott sig i alla fall göra sin kyrka en tjänst genom att hos högvördiga domkapitlet anmäla sin »oro, sorg och bekymmer» över hur det ändå kan gå till i kyrkan i denna tid. Såsom av handlingarna i målet framgår, har vederbörande hovrätt med hänsyn till omständigheterna i målet upphävt den av Lunds domkapitel ådömda varningen. Vilka dessa omständigheter äro, framgår icke av hovrättsutslaget. Det skulle möjligen kunna vara bl. a. den omständigheten, att biskopen Rodhe, innan han lät ärendet företagas till avgörande i domkapitlet, icke begagnat sig av sin rätt och plikt som stiftschef att på lämpligt sätt söka reda upp saken med kyrkoherden. Hovrätten har emellertid klart utsagt, att den funnit kyrkoherden Lundberg skyldig att följa handbokens föreskrivna ritual. Man torde därav kunna draga den slutsatsen, att Lundberg vid ett fortsatt framhårdande i sin förbrytelse icke har att räkna med ett frikännande utan sannolikt — avsättning. Till sådana konsekvenser leder alltså den nuvarande ordningen inom svenska kyrkan, icke minst tack vare lagen om straff för ämbetsbrott av präst. Det torde vara överflödigt att här närmare utveckla det uppenbart orimliga i ett tillstånd, som gör kyrkan till en polisinstitution, vars formulär för gudstjänster och religiösa handlingar skola äga ungefär samma karaktär som t. ex. gällande trafikförordningar. Det synes oss ovedersägligt, att här påtalade förhållanden stå i flagrant strid med nutida rättsmedvetande och krav på tanke- och samvetsfrihet. Denna frihet får icke heller förvägras en präst i svenska statskyrkan. Enligt § 1 i här nämnda lag skall präst som offentligen finnes förkunna eller annorledes utsprida lärosats, som är stridande mot svenska kyrkans lära, dömas till varning eller mistning av ämbetet på viss tid. Har han förut blivit straffad för sådan förbrytelse eller äro omständigheterna eljes synnerligen försvårande, må till avsättning dömas. Orimligheten i ett sådant stadgande framstår i sin rätta belysning, om man endast konstaterar, att det trots gällande kyrkolags § 1 torde visa sig omöjligt att fixera vad kyrkans lära är. Det torde icke numera kunna uppletas en enda kyrkans teolog, som skulle vilja sätta likhetstecken mellan kyrkans lära av i dag och t. ex. den atanasianska trosbekännelsen, som fortfarande hör till de bekännelseskriterier, som reglera tros- och lärofriheten i den svenska kyrkan. Tillståndet på detta område lider av en oklarhet, som är

föga tilltalande. Och därtill kommer, att det ännu består en dualism i fråga om förhållandet mellan prästens och lekmannens konfessionella förpliktelse, som är i uppenbar strid mot evangelisk kyrkoordning. Till de motiv för motionens yrkande som här anförts må slutligen framhållas, att rättsförfarandet i domkapitlen måste bli i högsta grad bristfälligt och otillfredsställande, då domkapitlet är på en gång åklagare och domare samt dömer utan förhör enligt former, som icke överensstämmer med laga former vid världslig rätt, en oförsvarlig anomali i svenskt rättsväsen. Man torde ha rätt att påstå, att denna speciella strafflag för präster, till anda och bokstav ett arv från tider med en helt annan rättsåskådning än vår, icke längre är nödvändig utan bör snarast möjligt avskaffas. Ett minimikrav är, att dess religiösa och konfessionella tvångs- och straffbestämmelser omedelbarligen avlägsnas. De utgöra en skamfläck för svensk kultur och religionslagstiftning.

Den 16 oktober 1936 tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande biskopen T. J. E. Andræ och professorn N. Herlitz för att biträda med en förberedande undersökning angående kodifiering av nu gällande rätt på kyrkolagstiftningens område i huvudsak efter de riktlinjer, som angivits i kyrkolagsutskottets vid 1934 års kyrkomöte betänkande nr 31. Riktlinjerna för ifrågasvarande undersökning äro i förenämnda bemyndigande angivna på följande sätt:

»En revision av kyrkolagen och därmed sammanhängande författningar bör begränsas att i princip åsyfta allenast en kodifiering av gällande rätt. Med denna utgångspunkt torde det dock, såsom ock kyrkomötet antagit, bliva nödvändigt att till bedömande upptaga en del frågor av saklig natur. Med hänsyn till svårigheten att nu överskåda revisionsarbetets omfattning och arten av problem som därvid möta synes lämpligt, att till en början en förberedande undersökning verkställes för vinnande av bättre överblick härutinnan. Härigenom kan ock en fastare grund läggas för det fortsatta utredningsarbetet. Vid denna förberedande utredning synes bland annat böra undersökas, huruvida revisionen bör ske i ett sammanhang eller om icke arbetet lämpligen kan bedrivas så, att förslag kunna framläggas successivt beträffande sådana delar av lagstiftningskomplexet, som var för sig bilda ett helt. Särskilt bör eftersträvas att ernå en överblick över de ämnen, beträffande vilka ändringar i sakligt hänseende i förhållande till gällande rätt icke torde kunna undvikas vid en revision av åsyftat slag.»

Här är sålunda väsentligen fråga om en kodifiering av nu gällande rätt på kyrkolagstiftningens område. Det är icke heller i detta avseende fråga om annat än en förberedande undersökning. I den mån spörsmål av saklig natur komma upp, blir det endast som något slags biprodukt av det egentliga arbetet, och en verklig sakrevision av kyrkolagstiftningen uppskjutes därmed till en fullkomligt okänd tidpunkt. Då en sådan på många punkter är ofrånkomligt nödvändig — ej minst gäller det lagen om ämbetsbrott av präst — torde det icke vara försvarligt att låta därmed anstå till dess någon gång i framtiden det förberedande kodifieringsarbetet kan vara avslutat. Vi hemställa därför,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till omedelbart upphävande av lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst etc., eller i varje fall en sådan revision av denna lag, som kan anses stå i överensstämmelse med nutida rättsordning i vårt land.

Stockholm den 23 januari 1937.

Rickard Lindström.

Karl Sandegård.

Bilaga.

Akterna i målet rörande anmälan mot kyrkoherde Torsten Lundberg i Glimåkra.

I. Anklagelseakten.

›Lunds Domkapitel.
Avskrift.
Stämpel Nio kronor.

År 1936 den 7 oktober sammanträdde Lunds domkapitel. Närvarande voro h. h. biskopen, domprosten Brilioth samt professorerna Holmquist, Nygren, Briem och Bring.

§ 2. Till domkapitlet hade den 29 augusti 1936 inkommit följande anmälan:

Till Vördiga Domkapitlet *Lund*.

Med stor oro, sorg och förfäran hava jag och min hustru nu i 2 års tid sett att det inte går rätt till här i vår kära kyrka. Vår käre kyrkoherde Torsten Lundberg har kommit alldeles på villovägar.

Vad vi tro oss veta följer han inte gällande lag och förordning.

Så har vi då först Herrens sköna gudstjänst. Kh Lundberg läser inte den gamla syndabekännelsen, utan en alldeles ny och för oss främmande. Trosbekännelsen han läser är alldeles virrig, mot slutet mumlar han något om att alla människor, om än genom lidande och sorger, på andra sidan, med Gud förenas i salighet. Var står detta skrivet? Åtminstone inte i Guds ord. I sina predikningar, som ofta äro hånfulla, kan han t. ex. säga att man inte skall bedja till Jesus. Jämföra vår Frälsare (Lundberg säger Mästaren) med en person i sagan Tusen och en natt. Förneka inför församlingen att Herren Jesus skulle haft två naturer. I den heliga passionstiden sa han, att nu skulle människornas lidande predikas fram till påsken, korsfästelsen var ett justitiemord. Vid Litanians sjungande utesluter han en hel del o. sätter ihop något som man inte begriper.

Vid jordfästningar säger han inte: Jesus Kristus Gud som skall dig uppväcka på den yttersta dagen utan endast: Gud vare din själ nådig. Vid en

begravning här, anhöllo den avlidnes föräldrar, att Lundberg skulle följa den gamla ritualen. Kh Lundberg vägrade först, men då man hotade med anmälan till Biskopen fann han för gott att efterkomma deras begäran. Hur han uppförde sig sedan vid jordfästningen skall icke ordas om här, men det var inte värdigt en präst. Hur det går till vid barndop har vi aldrig riktigt kunna höra. Men vad en trovärdig familj berättat döper han inte barnen i den Treenige Gudens namn. Frälsaren säger ju dock: Gån ut i hela världen — döpa dem i Guds Fadrens och Sonens och den Helige Andes namn.

Men så kommer det allra sorgligaste, och det är angående Herrens heliga nattvard.

Ingen avlösning! Nattvarden skall vara utan avlösning påstår han. Ej heller läses instiftelseorden. Vid utdelandet säger Lundberg inte Kristi lekamen för dig utgiven, Kristi blod för dig utgjutet, utan mumlar något: Guds rike kommer, lev som Jesus, lid som Jesus, till någon säger han Bed och arbeta o. s. v.

Så länge detta tillstånd varar här i Glimåkra, så kunna vi omöjligen gå fram till nattvardsbordet, utan få söka oss till andra kyrkor där det går kristligt till väga. Det är synnerligen besvärligt för oss då vi har tre små barn och svårt och komma ifrån.

Hur är det med lagarna? Äro de verkligen så svaga att en svenska kyrkans präst kan handhava sitt höga ämbete på ett så otillbörligt sätt och ej följa Handboken.

Den 27 mars 1935 tillskrevo vi Kyrkoherde Lundberg angående denna saken. Vi utbad oss då svar antingen muntligen eller skriftligen. Kh Lundberg svarade *skriftligen*. Då säger han först att Trosbekännelsen inte är apostolisk, utan innehåller oevangeliska ting, som icke kunna tillfyllest förklaras. Angående Nattvarden skall den vara utan avlösning skriver han och vi skall heller inte inbilla oss att vi äter gudomligt kött och blod, detta vore en rent hädisk tanke.

Personligen har vi inget emot Kyrkoherden Lundberg, utan är han som människa en snäll och hjärtlig man. Men det är förfärligt sorgligt att han som präst i denna stora församling inte skall hålla sig till den rena läran utan predika stor villfarelse söndag efter söndag. Många här i församlingen suc- ka tungt.

Vi anhålla vördsamt och enträget om Vördiga Domkapitlets skyndsamma undersökning i saken, samt om svar om det skall få fortgå eller det ska bli ändring i dessa sorgliga förhållanden.

Våra böner gå till Gud allsmäktig att Han i sin nåd ville hjälpa oss i denna sin egen rikssak. Glimåkra den 27 aug. 1936.

Vördsamt

Frida och Nils Olsson

Järnvägstjänsteman.>

II. Kyrkoherde Torsten Lundbergs svaromål.

»Häröver hörd hade kyrkoherden Lundberg avgivit ett så lydande yttrande: Vördsamt Svaromål avgivet till venerandum Consistorium ecklesiasticum i Lund av Torsten Lundberg, kyrkoherde. Glimåkra prästgård 4 Okt. 1936.

Till Domkapitlet, Lund.

Till följd av nödvändiga embetsplikter, som hopat sig, har jag först i dag fått tillfälle tänka på svaromålet.

Det är i dag Sankt Mikael's dag. Måttet för densamma skulle man väl kunna hemta från 2. Tim. II, 5: Lid och umgäll såsom en god Jesu Kristi stridsman. — Ingen krönes, om han ej lagligen har kämpat.

Eller ock från Sv. ps. 224:

Så strid med helig iver
mot mörker, synd och flärd,
och vet, att segern bliver
i Kristi namn beskärd.

I glädjen och i nöden
håll fast vid Herrens bud.
Gör väl! Gör rätt i döden!
Det övriga gör Gud.

Votum:

Förtag hos oss all räddhåga och fruktan för människor, när det gäller lydningen för samvetets bud, striden för sanning och rätt, vittnesbördet om din heliga vilja. Gör oss villiga, att för trons och vittnesbördets skull lida, hellre än att förneka och avfalla.

I alla händelser har jag själv så sökt fatta dagens mening och innebörd.

Ser jag nu på den märkliga inlaga, som i detta nådens år 1936 föranlett Domkapitlets åtgärd att av mig fordra räkenskap för min förvaltning (sedan jag två gånger förut svarat först till käranden privatim, sedan till Biskopen Dr Edvard Rodhe), så är det lätt nog konstatera, att våra uppfattningar här stå tvärt emot varandra om vad som är eller bör utgöra riktlinjerna för en god Jesu Kristi stridsman i kamp för sanning och rätt.

För mig står det klart, att det här gäller att kämpa för de religiöst sedliga krav och löften, som inneslutas i Jesu Kristi budskap: om Guds rike, om Fadrens tillbedjan i anda och sanning, om den rättfärdighet, som övergår de skriftlärdas och fariseernas, om omvändelsen och barnskapet, om *Tollite jugum meum super vos et discite a me*, Matt. XI, och mycket annat, som Evangeliet med sådant heligt allvar inskärper, men däremot alldeles icke att kämpa för några osäkra, växlande fariseiska människostadgar, traditioner, dogmer och läror, — huru heliga de än må anses, — vilka från första stund mer eller mindre stått Jesu Kristi frälsande budskap emot och endast nödtvunget i Kyrkans historia gett vika, när någon andens förnyelse inom Guds församling kunnat väckas till liv och blivit verklighet.

Kärandena åter hava tydligt nog sin huvudsakliga uppmärksamhet fäst vid dessa senare ting. De förneka icke, att jag — i all skröplighet — sökt leva och lära efter Mästarens Jesu Kristi föredöme. Men de anmärka, att jag lärt annorlunda, än de hålla för sant i fråga om vissa traditionella läror, som för dem äga större betydelse än innehållet i det profetiska, frälsande evangeliet, ävensom infört liturgiska nyheter.

Mer eller mindre klart uttryckt, åsyftas här läran om *Remissio peccatorum propter Christum*, — vilket gamle Domprosten Eklund alltid varnade oss för att driva för långt, eftersom profeterna (se t. ex. Jesaja XLIII: 25 m. fl. st.) och Kristus själv överallt — i synnerhet i liknelsen om den förlorade sonen — lär om Guds förlåtande godhet för sin egen skull — alltså en *'remissio per Christum ex mera sua paterna ac divina bonitate et misericordia'*. Vidare om Jesu tillbedjan och kulten av Kristus — vilken helt står i strid med evangeliet från början till slut (Matt. IV: 10), Mark. XII: 9, Luk. XI: 2 m. fl. st.) och som jag aldrig kunnat tillägna mig, huru utbredd den numera än blivit. Det är naturligtvis klart, att det tillhör oss kristna att tacka och lova, prisa och

sjunga till Kristi ära, likavisst som vi skola efterfölja honom. Men all rätt tillbedjan tillhör enligt Hans egen klara anvisning Honom, som är Gud över allting, Högtlovad i evighet, det är vår himmelske Fader.

Vad kärandena fabla om att jag skulle likställt Kristus med en person i en av sagorna i 'Tusen och en natt' är icke värt bemötande från min sida.

Jag hänskjuter vidare till mina domare i Konsistoriet att själva döma om icke de, som korsfäste härlighetens Herre, begingo ett justitiemord. Det säger sig självt, att man därmed, att detta säges, icke behöver förbise denna korsdödens försonande, bevekande makt över varje rättsinnigt och ärligt människohjärta, varje vaket samvete.

Att formeln i Matt. XXVIII: 19: 'in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti' icke är ursprungligt, d. v. s. icke Jesu Kristi egna ord, därom äro indicerna så många och så starka, att mig veterligen ingen vetenskaplig exeget vågat bestrida, att den äkta ursprungliga texten eller läsarten förvanskats.

Alldeles på samma sätt, som fallet är med Matt. I: 16, där texten ursprungligen lydde så: 'Jakob födde Josef. Josef, av vilken jungfru Maria var köpt, födde Jesus.'

Varigenom hela läran om avlelsen genom den Helige Ande kommit att sväva i luften och visar sig vara lika oevangelisk som den för S:t Paulus och apostlarna var okänd. (Själva biskopen i Västerås, Einar Billing, säger sig ju på denna punkt icke kunnat tro Apostolicum.)

Numera torde ej heller någon verklig kyrkohistoriker våga påstå, att apostolicum är apostolisk. Med intuitiv skarpblick avskalade Martin Luther det apostoliska ferment, som finns där och återgav detta i sin Catechismus Major. Huru mycket samvetsnöd hade icke varit bragt ur världen och huru många själsarter besparats många redliga Ordets tjänare, om Kyrkans ledande män förstått och följt den anvisning, han därmed i pedagogiskt — ja folkpedagogiskt — syfte givit. Jag har ofta inför min församling läst denna korta bekännelse¹ — liksom även förklaringarna och Sv. ps. 17 — och vet, att det möter ingen svårighet att i dessa ord inlägga sin personliga tro. Och vad är bekännelsen värd, om man ej detta kan?

Dock, huru mycket klarare har ej professorn Dr Emanuel Linderholm förmått ge verkligt uttryck för vår evangeliska tro i dessa ord:

'Vi tro på Gud, den Ene och Evige, Helige och Allsmåttige, vår himmelske Fader, av vars väsen vi äro, att vi må söka och finna Honom, världsalltets Herre och Konung, som allena bör fruktas, äras och tillbedjas.

Vi tro, att Gud har blivit oss klarast uppenbarad i Jesu Kristi evangelium om Guds faderliga kärlek och att Jesu liv och död i godhet och trohet visat oss vägen till Gud och till Guds rikes förverkligande i världen.

Vi tro, att Gud genom sin Ande är verksam till frälsning i alla dem, han givit liv och varelse, för att slutligen, om än genom lidande och tuktan, också på andra sidan, med sig förena alla av vårt släkte i ett fullkomligt och saligt, evinnerligt liv, på det att Gud må vara allt i alla, Amen.'

Det är riktigt, och jag vitsordar det, att jag sedan fyra år tillbaka vid begravningar följt Em. Linderholms utomordentliga förslag till sorgemässa, där det meningslösa talet till det på bären vilande döda liket utbyts mot det i hög grad meningsfyllda talet: Gud vare din (förlossade) ande nådig!

¹ Lyder i *Svensk Högmässa* av Em. Linderholm, Stockholm 1926, i liturgisk utformning av Luthers framställning i hans stora katekes sålunda:

*»Jag tror på Gud Fader, som skapat mig.
Jag tror på Jesus Kristus, som återlöst mig.
Jag tror på den Helige Ande, som helgar
och bevarar mig till evinnerligt liv. Amen.»*

Det är också sant, att jag sedan tvenne år tillbaka firat den heliga nattvarden enligt samma Linderholms oöverträffligt sköna förslag till nattvardsmässa, där de krasst magiska orden om det s. k. konsekrerade brödet och vinen såsom Jesu Kristi lekamen och blod — vilken förfärlig tanke, om detta verkligen vore sanning! Ho skulle då kunna äta och dricka därav? — utbyttis emot de i sanning tröstefyllda orden: '*Jesus sitt liv för dig utgivit. Jesus sitt blod för dig utgjutit.*' Och där till yttermera visso de i hög grad uppbyggliga, apostoliska bönerna ur Didakä (Apostläläran) blivit — det är verkligen icke en dag för tidigt — införda till liturgiskt bruk.

Skulle icke detta vara varje evangelisk församlingsherdes plikt att låta menigheten uppleva och erfara någonting så rent och klart evangeliskt?

Av egen fatatur har jag i *motsats mot oräkneliga ämbetsbröder* ingenting infört, ehuru jag under mina många besök i danska kyrkor och herdetjäll både hört och förnummit, att där i Danmark den största frihet är rådande i fråga om liturgiska ting, utan att menighetslivet därav tagit någon skada eller någon olägenhet eljest därav varit märkbar.

Kärandena ropa nu högljutt på lagarnas tillämpning, naturligtvis för att få mig som heretisk förklarad och kanske rent av med avsättning straffad. Jag har följt mitt bästa förstånd och samvete och hänskjuter domen till praeses och bisittare i kapitlet. Vill dock hava uttalat, att Liturgiska förslag till svenska kyrkans förnyelse inifrån, som hittills icke kunnat överträffas och som åtnjutit den sällsynta äran att få publiceras på svenska statens bekostnad icke gärna kunna anses ovärdiga att delgivas menigheterna och av dem prövas.

Frågan är emellertid, om ej mina åklagare mot deras egen förmodan stå tämligen isolerade i fördömden och förkastelsen av min pastorala verksamhet och i synnerhet mina försök till förnyelse av församlings- och gudstjänstlivet.

Här fablas visserligen något om motiv, som de naturligtvis ingenting kunna veta om, likasom även om att jag vid en viss begravning uppträtt ovärdigt och oskickligt. Nå ja, fullkomlig är jag väl ingalunda. Men då jag förmodar, att frågan här gäller åbon Johan Malms begravning den 1 december 1935, vill jag med några ord upptaga den till bemötande. Jag har i mer än 40 år fört dagbok över alla pastorala tjänster, jag fått utföra, så att det är mig icke svårt att reducera saker och ting, som verkligen hänt, till deras rätta proportioner.

Några dagar efter denna begravning kom först i sakristian en svåger till den avlidne — han (den döde) dog av överansträngt, utslitande arbete — in till mig med glädje i hela sin uppsyn för att säga mig något om hans goda uppsåt och tankar, som stämde med mina: sedan kom änkan och hennes broder till mig in i mitt hem och helt öppet tackade mig för mina ord. Visserligen hade maningsorden till de närstående, att de nu borde samla sig till en gemensam kristlig handling av människokärlek och barmhärtighet mot den dödes efterlevande, varit till formen sträng, men den hade varit rättvis och för dem det gällde ytterst kärkommen. De motsågo nu bouppteckning och arvskifte med tillförsikt.

De stränga orden hade för ovanlighetens skull riktats till några av de rikaste och inflytelserikaste inom socknen. *Hinc illae lacrimae!* — Jag hade häromdagen besök av ordföranden inom såväl kommunalfullmäktige som municipalstämman, en man som tillika är förtroendemannen för samtliga socknens arbetarorganisationer, ledamot av landstinget m. m. Han blev högeligen förvånad, då jag visade honom anklagelseskraften och Domkapitlets beslut att med anl. av densamma yrka på förklaring.

'Hade det varit fråga om Osbyherden, då skulle jag kunnat förstå ett sådant tillvägagångssätt. Men här komma vi att ställa oss som en man kring vår kyrkoherde, om det sättes i fråga att trakassera.'

Till sist. Har då verkligen någonting vunnits genom min pastoralas dristighet att vilja vara ärlig och undvika fåfänga ord, även med risk att stöta reaktionen på huvudet? — Jag vågar på denna fråga verkligen svara: Ja.

Jämför förhållandena, sådana de voro här för 26 år sedan, då jag tillträdde. Mormoner, Efraims döttrar huserade, internationella amerikanska bibelsällskapets agenter uppjagade sinnena med apokalyptiska förutsägelser, religiöst hysteri, okultur, och förfärligt många fall av akut sinnesförvirring hörde till ordningen för dagen. Visserligen voro nattvardsgångarna onaturligt besökta — 3,300 invånare och 2,600 nattvardsgäster — men huru förskräckligt verkade det ej, då någon en gång antydde, att det var komunionvinet, som bl. a. bidrog härtill, 'det söta och goda'.

Och nu. Allt hysteriskt liksom spårlöst försvunnet. Själva pingstvännerna förhålla sig lugnt avbidande. Ledningen är förlagd till Ousby och Hökön. Missionsförbundarna avgjort vänligt inställda. Blott en obetydlig, ehuru visserligen inflytelserik klick bokstavsträlar (s. k. bibeltrogna — ett alltför vackert namn), fanatiskt knytande näven i mörkret, eftersom marken i många hänseenden blivit för deras iver mindre fast än förr. Man talar nu här verkligen med verkligt allvar, med vederhäftighet och intresse om ting, som röra tro och gudstjänst, till och med på Folkets hus.

Församlingslivet går sin gilla gång. Av hotelserna om bojkott förmärkes i sanning icke mycket. Men många av de bästa och mest upplysta bland konfirmandernas föräldrar hava betygat mig en rörande tacksamhet för många uppbyggliga högtidsstunder och sagt sig sympatisera med mina strävanden.

Jag vet nog och är ganska underkunnig om att bakom de skrymtaktiga, hycklande, slutorden, som låta så rörande, i denna skrivelse, — om huruledes många här bedja till Jesus för min arma, förvillade själs frälsning från satans garn och snaror (orden delvis hämtade från ett privat brev, som tillställts mig för ett par år sedan) — stå några s. k. andans män. Men de äro icke här i socknen skrivna eller bosatta. Och jag måste, när jag tänker härpå och besinnar deras hjärtans tankar och uppsåt, säga för mig själv, såsom Johann Huss säges ha sagt, när gumman kom framsläpande med ved som bränsle till hans kattarebål: O sancta simplicitas! Och likväl såg helt säkert även han inkvisionstribunalet där bakom.

Detta har jag med all vördsam aktning velat uttala till försvar för min ämbetsförvaltning i vad den beröres av den till Domkapitlet inkomna åklagelseskriften.

Glimåkra prästgård den hel. Mikael's dag den 4 oktober 1936.

Torsten Lundberg,

ord. pastor i Glimåkra. »

III. Lunds domkapitels utslag.

Samtliga domkapitlets ledamöter funno, genom vad kyrkoherden Lundberg i sin förklaring uppgivit, tydligt framgå, att kyrkoherden Lundberg i utövningen av sitt prästämbete avsiktligt åsidosatt föreskrifterna i gällande kyrkohandbok angående formen för trosbekännelsen, för jordfästningar samt för skriftermål och nattvards utdelande.

Professorn Holmquist yrkade, att domkapitlet, innan ytterligare åtgärder vidtoges, måtte i särskild skrivelse till kyrkoherden Lundberg rikta en all-

varlig förmaning och bestämd hemställan att hädanefter rätta sig efter handbokens föreskrifter.

Domprosten Brilioth anförde: »Enär den föreskrivna gudstjänstordningens noggranna iakttagande är av väsentlig betydelse i svenskt kyrkoskick framförallt som ett församlingens skydd mot prästerligt godtycke, och enär kyrkoherden Lundberg genom att avsiktligt och konsekvent på religiöst centrala punkter avvika från den fastställda kyrkohandbokens formulär gjort sig skyldig till ett allvarligt ämbetsbrott, som det är domkapitlets ofrånkomliga plikt att beivra, yrkar jag att domkapitlet måtte döma Lundberg till varning.»

H. H. biskopen instämde i professorn Holmquists yrkande. Övriga domkapitelsledamöter instämde i domprosten Brilioths yrkande, därvid professorn Briem såsom särskild förutsättning härför angav den omständigheten, att de förmaningar, som såväl av biskopen själv som genom vederbörande kontraktsprost meddelats kyrkoherden Lundberg, visat sig utan verkan.

Härefter beslöts följande:

Lunds domkapitels utslag på anmälan av Frida Olsson och Nils Olsson mot pastor i Glimåkra pastorat kyrkoherden Torsten Lundberg för åsidosättande av kyrkohandbokens föreskrifter; Givet i Lund den 22 oktober 1936.

I en till domkapitlet den 29 augusti 1936 inkommen skrift hava Frida Olsson och Nils Olsson i Glimåkra anmält, att kyrkoherden i Glimåkra pastorat Torsten Lundberg icke i utövningen av sitt prästämbete efterlevde gällande lag och förordning. Sälunda har, utom annat framhållits, följande: kyrkoherden Lundberg läste vid gudstjänsterna icke den vanliga utan en för klagandena främmande trosbekännelse. Vid jordfästningar sade han icke: »Jesus Kristus, Guds son skall uppväcka dig på den yttersta dagen» utan *endast*: »Gud vare din själ nådig.» Vid skriftermålet avkunnades icke avlösning. Vid utdelandet av nattvarden sade kyrkoherden Lundberg icke: »Kristi lekamen för dig utgiven, Kristi blod för dig utgjutet» utan »Guds rike kommer. Lev som Jesus. Lid som Jesus.» Till någon sade han: »Bed och arbeta.» Klagandena hava anhållit, att domkapitlet måtte verkställa undersökning i saken.

Över den gjorda anmälan har domkapitlet inhämtat förklaring av kyrkoherden Lundberg.

Detta med vad mera handlingarna innehålla har domkapitlet tagit under övervägande; och då kyrkoherden Lundberg, som i utövningen av det genom honom anförtrödda prästämbetet haft att ställa sig till noggrann efterrättelse den genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 oktober 1917 till efterföljd vid den offentliga gudstjänsten och övriga kyrkliga förrättningar fastställda handbok för svenska kyrkan, vid högmässogudstjänsterna under uppläsande av trosbekännelsen, vid jordfästningar samt vid skriftermål och nattvarden utdelande avsiktligt, i enlighet med vad han själv vidgått, i väsentliga delar frångått det genom kyrkohandboken fastställda ritualen, samt kyrkoherden Lundberg härigenom måste anses hava gjort sig skyldig till fel i ämbetet, prövar domkapitlet lagligt att, jämlikt 5 och 10 §§ i lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, döma kyrkoherden Lundberg till varning.

Den häråt missnöjde äger att inom trettio dagar från delfäendet sina besvär till Kungl. Maj:ts och Rikets hovrätt över Skåne och Blekinge ingiva och inom samma tid om de tilltänkta besvären hos domkapitlet göra anmälan antingen skriftligt eller ock till protokollet vid domkapitlets samman-

träden muntligt samt, ifall av sådan anmälan, inom andra trettio dagar från fataliedagen hos Kungl. hovrätten med diariiebevis från Kungl. hovrätten inför domkapitlet styrka, att de tilltänkta besvären fullföljda blivit, så kärt honom är att vid sin talan bibehållen varda. Ut supra.

In fidem
Helge Arfwidsson.

Rätt avskrivet betygas.

I tjänsten
Helge Arfwidsson.»

IV. Kyrkoherden Lundbergs besvär i Hovrätten.

»Till Kungl. Maj:ts och Rikets Hovrätt över Skåne och Blekinge.

Genom utslag den 21 oktober 1936 har undertecknad, ordinarie pastor i Glimåkra, på grund av anklagelse för irrlära och liturgiska avvikelser av Lunds Domkapitel dömts skyldig till fel i ämbetet samt jämlikt § 5 och § 10 i lagen den 8 mars 1889 blivit dömd till varning.

Efter förnyad genomläsning härav, jämfört med kärändenas och min egen skrivelse i målet, måste jag säga mig själv, att Domkapitlet antingen missförstått eller icke velat förstå innebörden i målet, som uppenbarligen var, att av Domkapitlet, såsom högsta läroauktoritet i stiftet, få klart besked rörande vissa viktiga frågor och spörsmål och framför allt på detta, om en liturgisk anordning av gudstjänsten, uppbyggd, såsom d:r Emanuel Linderholms, på de profetiska och evangeliska sanningarna, framför allt i Kristi eget budskap, kan få av en pastor i vår kyrka försöksvis brukas, eller om en kyrkans tjänare, även mot sitt samvete och sin bättre insikt, ovillkorligen måste i stort som i smått anse sig bunden vid den i Handboken föreskrivna ritualen.

I stället för att inlåta sig på denna oerhört betydelsefulla principfråga — vad är rätt och kristligt? — I stället för att avge ett klart svar på dessa ömtåliga spörsmål om evangelisk lära och praxis, har domkapitlet helt summarisk fällt sin förkastelse dom ut ifrån rent formella rättsprinciper, vilka man nu alltså uteslutande har att hålla sig till.

Det kan måhända förefalla många självklart, att om någon pastor i något avseende avviker ifrån 1917 års fastställda kyrkohandbok, så är han därmed omedelbart hemfallen till laga näpsten enligt strafflag för brottsliga prästmän.

Men är detta verkligen så alldeles rätt eller juridiskt riktigt? Rent formellt sett innehåller ju nämnda Kungliga påbud av ²/₁₀ 1917 icke ett ord om straffpåföljd. Lyckligtvis — kan man tillägga — ty vem går här helt fri?

’Över verkställigheten av vad Kungl. Maj:ts sålunda i nåder förordnat åligger det ärkebiskop, biskopar, domkapitlet och övriga vederbörande att hava noggrann vård och inseende.’

Detta är allt.

Nu förmodar domkapitlet i Lund, att biskopen, innan saken bragts inför dess forum, enskilt, men förgäves varnat mig. Må han själv därom vittna! Grannlagenheten förbjuder mig att bilägga de biskopliga skrivelserna. Den första, av den 11 okt. 1935, helt kort, framhåller, att Glimåkra vidsträckt pastorat ställer särskilt stora krav på en pastor, varför frågas, om jag ej skulle vara villig mottaga ämbetsbiträde. Den andra, av den 15 febr. 1936, andas idel vänlig förståelse. Den antyder blott i försiktiga ordalag, att mina tankar kretsas kring frågor, som nu äro mindre aktuella än i vår gemensamma ungdomstid. Skall detta kallas varning, så må jag säga, att den blivit

hoptvinnad, eller omvirad med en ovanligt len silketråd. Den slutar med orden: 'Gud finner till slut utväg ur svårigheterna. Han är så mycket större än vi, med vår inskränkta synkrets.'

Vad professor Briem enligt protokollet anfört — att jag trotsat upprepade varningar — innehåller alltså i verkligheten ej ett uns av sanning. Den enda lilla tillstymmelse härtill skulle möjligen vara, att prosten Källblad, då han föredrog för mig biskopens till honom ställda privata brev, helt anspråkslöst yttrade: 'Detta skulle jag icke vågat göra! — Med kännedom om (hans) egen ungdoms kamp mot liturgiskt bokstavsvång för samvets- och lärofrihet, betydde hans ord helt enkelt: Lycka till broder! Jag hade gärna velat, om jag blott hade vågat.' I sanning en något dubbeltydig varning.

Att emot mig och min ämbetsförvaltning använda strafflagens § 10 måste av mig kännas som en uppenbar kränkning av rätten och en fullkomligt orättvis beskyllning. Domkapitlets hastigt beslutade varning kom för mig som en oväntad överraskning.

Jag vädjar till hovrätten att befria mig från detta straff för uppsåtligt trots.

Om domkapitlet över huvud, i betraktande av det nu rådande övergångsläget, d. v. s. att de gällande liturgiska formulären — av alla erkänt — äro föråldrade och ha överlevat sig själva, ja blivit för många en börda, vadan ändringar — ofta förestavade av klåfingrighet — i stor utsträckning överallt ständigt företages — jag har bl. a. bevis för att själva biskopen i stiftet vid barndop ej dragit sig för att läsa en mycket förkortad trosbekännelse — om domkapitlet under dessa förhållanden bort gripa ända till strafflagens stränga paragrafer i stället för att skyndsamt låta föranstalta om förbättrade alternativ, så synes det mig åtminstone uppenbart, att man bort stanna vid vad professor Holmquist och biskop Rodhe själv vid målets handläggning påyrkat, nämligen att innan någonting vidare företoges, göra hos mig muntliga eller skriftliga påminnelser.

Då hade jag också fått tillfälle visa, vad som verkligen står i de Linderholmska förslagen, de enda jag följt. Tydligt är, att herrar bisittare i domkapitlet antingen icke själva läst dem eller också slugt nog föredragit att låtsa, som om åklagarnas karikerade utdrag vore autentiska.

I alla händelser dristar jag härmed, till den kraft och verkan det hava kan, hos hovrätten över Skåne och Blekinge anföra lovliga besvär, under yrkan att från denna för mig kränkande varning för ämbetsbrott bliva alldeles befriad. Den är ock för min heder och ära nedsättande. Jag har städse sökt vinnlägga mig om, att efter bästa förstånd och samvete utföra alla de viktiga åligganden, som tillhöra mitt ansvarsfulla, krävande ämbete. Jag kan icke finna mig i att i allmänhetens ögon likställas med en fyllbult eller en liderlig sälle. Ej heller kan jag med jämnmod finna mig i att professor Linderholm, som jag så högt beundrar och värderar, skall i allmänhetens ögon gälla som upphovsmannen till vad här kallas 'en nattvard utan skrift och avlösning', eller till sådana formulär av tarvlig art ('Bed och arbeta' är ej detsamma som 'Bed och vaka'), som de vilka här påbördas honom.

Jag har försökt, att till min församlings religiösa uppbyggelse använda en del av dessa sköna, på statens bekostnad utgivna, liturgiska formulär. Och de äro utan tvivel de yppersta av detta slag, som någonsin i vår svenska kyrkas historia sett dagens ljus. Naturligtvis måste jag nu tillsvidare härifrån avstå.

Är detta verkligen så oerhört straffvärt? Är det att betrakta såsom en förbrytelse?

Vördsamt och ödmjukligen.

Glimåkra prästgård lördagen den ²¹/₁₀ 1936.

Torsten Lundberg.

Kyrkoherde. »

V. Hovrättens utslag.

Hovrätten för Skåne och Blekinge fällde sitt utslag i målet den 30 december 1936. Däri sades:

Hovrätten, som tagit målet i övervägande, finner lika med domkapitlet, att Lundberg i utövningen av det honom anförtrödda prästämbetet haft att ställa sig till noggrann efter rättelse den genom kungl. maj:ts beslut den 2 oktober 1917 fastställda handboken för svenska kyrkan.

Då Lundberg på sätt domkapitlet yttrat vid högmässogudstjänster, jordfästningar, skriftermål och nattvardens utdelande i väsentliga delar frångått den genom kyrkohandboken fastställda ritualen, har Lundberg förfarit felaktigt i sin ämbetsutövning.

Med hänsyn till omständigheterna i målet finner hovrätten nämnda förfarande icke böra för Lundberg föranleda ansvar. Hovrätten prövar förty skäligt att med ändring av domkapitlets utslag befria Lundberg från det honom ådömda straffet.

En ledamot av hovrätten har anmält skiljaktig mening och påyrkat fastställande av domkapitlets utslag.